

Miljødirektoratet
post@miljodir.no

12.06.2024

Innspill til statlige planretningslinjer for klima og energi

Den Norske Turistforening er Norges største friluftslivsorganisasjon med over 300 000 medlemmer. Vi har et todelt formål; å fremme et enkelt, aktivt, allsidig og naturvennlig friluftsliv og samtidig bidra til å sikre friluftslivets natur- og kulturgrunnlag. Vi får stadig færre sammenhengende naturområder frie for menneskelige inngrep og forstyrrelser. Derfor er vi opptatt av å redusere inngrep i og stanse videre bit- for bit nedbygging av viktige natur og friluftslivsområder.

Overordnede innspill

Vi viser til høringsforslag til reviderte statlige planretningslinjer for klima og energi. Hensikten med revideringen er å gi tydeligere retningslinjer for klimagassreduksjon og energieffektivisering i stat, kommuner og fylkeskommuner sin planlegging og myndighetsutøvelse, og å sikre bedre beslutningsgrunnlag.

Den Norske turistforening er opptatt av at tilpasningen til et lavutslippssamfunn ikke går på bekostning av viktige natur og friluftslivsområder, og at hensynet til klima, natur og energi ses i sammenheng slik som fastsatt i de generelle retningslinjenes første avsnitt.

Natur- og klimakrisen vi står i, krever et paradigmeskifte i hvordan vi bruker arealene og ressursene våre. Vi må bygge mindre, mer arealeffektivt, og vi må være langt mer restriktive til hvor vi tillater å bygge. Framfor å bygge nytt må vi bevare, utbedre og fornye eksisterende bebyggelse og infrastruktur, gjenbruke grå areal, og i større grad restaurere og istandsette ødelagt natur. Der det ikke er mulig å unngå nedbygging av natur, må vi unngå å bygge ned natur med høy betydning for friluftsliv, naturmangfold karbonlagring, og samfunnskritiske utbyggingsformål bør prioriteres foran andre formål. Utbygging av fornybar energi må medføre minst mulig miljøbelastning og naturinngrep per produserte kilowattime, gjennom energieffektivisering, utbedring og fortetting av eksisterende kraftanlegg, og ved at etablering av fornybar energiproduksjon som bakkemonterte solkraftanlegg og vindkraft så langt som mulig skjer på grå areal, framfor i urørt natur.

Det er positivt at retningslinjene gjøres til et mer konkret og tydelig styringsverktøy. Vi mener imidlertid at retningslinjene må gjøres tydeligere og mer konkrete på enkelte områder:

- Hensynet til natur bør styrkes i enkelte av retningslinjene i tråd med de overordnede føringene om at klima og natur må ses i sammenheng.
- Det bør gis klarere retningslinjer for planprosess og beslutningsgrunnlag knyttet til klimagassreduksjon og energieffektivisering, tilsvarende retningslinjer som er gitt for klimagassstilpasning i kapittel 5.
- Det bør stilles konkrete krav til bruk av planverktøy, krav om arealregnskap, og ny vurdering av gamle arealplaner som har negative konsekvenser for klima.
- Retningslinjene bør gi flere konkrete retningslinjer for statlige myndigheters egen drift, virksomhet og arealplanlegging på tilsvarende måte som for kommunene.

- Det må fastsettes klare retningslinjer for valg av arealer, og stilles krav om at regionale planer og prognoser for energiproduksjon ligger til grunn, før kommunene setter av eventuelle areal til energiproduksjon.

Vi har konkretisert innspillene våre i merknadene til de konkrete retningslinjene under.

Retningslinjene for klimatilpassing er slik vi forstår videreført uten endringer, og vi har derfor ikke gitt kommentarer til disse.

Konkrete innspill til retningslinjene

Retningslinjer for overordnet kommunal og regional klima- og energiplanlegging

- 4.2 bokstav a) *Kommunene skal i sin samfunnsplanlegging innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling, og effektiv og fleksibel energibruk, i egen virksomhet og innen sitt geografiske område, i tråd med punkt 4.1 bokstav l-r.*

Merknad: Tilsvarende som i retningslinjene for klimatilpasning bør man vurdere å konkretisere hvilke type planverktøy som skal brukes for å fastsette mål og tiltak for klimagassreduksjon. Vi mener dette bør fastsettes i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, eventuelt i egne temaplaner og kommunedelplaner og i kommunens virksomhetsplaner.

- 4.2 bokstav j) *Kommunene skal redusere energibruken i egen drift, og gjennomføre tiltak som øker energifleksibiliteten der dette er relevant og på en måte som også hensyntar klima.*

Merknad: Tilpasningen til et lavutslippssamfunn må ikke gå på bekostning av natur og naturmangfoldet, og hensynet til klima, natur og energi må ses i sammenheng slik som fastsatt i de generelle retningslinjene i første avsnitt. Betydningen av å ivareta hensynet også til natur bør derfor komme klarere frem.

- Forslag:
Kommunene skal redusere energibruken i egen drift, og gjennomføre tiltak som øker energifleksibiliteten der dette er relevant og på en måte som også hensyntar klima og natur.

- 4.2 bokstav l) *Kommunene bør legge til rette for mer fornybar energiproduksjon og avklare behovet for areal til vindkraft og solkraft.*

Merknad: Vi mener retningslinjen er uklar og må konkretiseres når det gjelder hvordan behovet for energiproduksjon og areal skal avklares, samt hvordan det skal legges til rette for fornybar produksjon. Det er uheldig om kommunene oppfordres til å tilrettelegge for mer fornybar produksjon uten at det foreligger et omforent anslag over det reelle behovet for fornybar kraft, og uten helhetlige regionale vurderinger og føringer. Retningslinjen slik den nå er utformet tilsier lite målrettet utbygging, eller utbygging drevet av næringsinteresser, og vil kunne gå på bekostning av viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold. Dette strider med de overordnede føringene i planretningslinjene om at natur og klimakrisen skal ses i sammenheng. Det bør forutsettes at behov fastsettes gjennom regionale planer, og at potensialet for gjenbruk og transformasjon av grå areal skal kartlegges og utnyttes før nye

areal settes av til energiutbygging. Videre bør det forutsettes at kommunene skal unngå kraftutbygging i viktige areal for friluftsliv og naturmangfold, samt karbonrike areal, eventuelt med henvisning til statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet punkt 3.10

Forslag:

Eventuelle arealer til fornybar kraftproduksjon bør avklares og avsettes i kommuneplanens arealdel i samsvar med regionale planer og prognoser for energisparing- behov og produksjon. Det skal legges særlig vekt på å unngå forringelse eller omdisponering av viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold, samt karbonrike arealer, slik at disse arealenes kvalitet og evne til økosystemtjenester, karbonlagring og klimatilpasning opprettholdes. Transformasjonspotensialet av grå areal og mulighet for kraftproduksjon innenfor eller i tilknytning til eksisterende næringsområder skal kartlegges og bør utnyttes før det vurderes å ta i bruk områder avsatt til landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR-områder) og grøntområder.

4.2 bokstav n) Kommunene skal samarbeide med nettselskapene i deres utredningsprosesser, herunder i å avdekke behov for utvidelser i kraftnettkapasitet og alternativer til dette.

Merknad: Utbygging av kraftnett medfører ofte store inngrep i natur og friluftslivsområder. Vi foreslår derfor at det gis utfyllende retningslinjen om hvilke alternativer og utbyggingsform som bør vurderes og prioriteres, herunder smart lokalisering, samlokalisering, energieffektivisering, tilknytning på vilkår, spenningsoppgradering, bruk av eksisterende trasé mm.

Retningslinjer for hvordan klimagassreduksjon, omstilling og effektiv og fleksibel energibruk skal ivaretas i arealplanlegging

- 4.3 bokstav b) For å nå lavutslippssamfunnet skal planmyndigheten aktivt legge til rette for at transport, bosetting og næringsaktiviteter kan skje med så lave utslipp som mulig og at det tilrettelegges for effektiv og fleksibel energibruk.

Merknad: Vi mener retningslinjen bør deles opp og konkretiseres. Det er uklart om retningslinjene gjelder for arealbruk og lokalisering, om den gjelder utforming av bygg og infrastruktur, eller om den gjelder tilrettelegging av energiløsninger.

- 4.3 bokstav c). Planmyndigheten skal ha oversikt over hvilke arealer som er betydelige karbonlagre. Omdisponering og nedbygging av karbonrike arealer, inkludert myr, tidevannssump og andre typer våtmark og skog, skal unngås så langt som mulig, slik at arealenes evne til lagring og opptak av karbon opprettholdes. Alternative arealer skal vurderes, og konsekvenser skal belyses. Areal- og naturregnskap som verktøy bør vurderes.

Merknad: Vi mener retningslinjen bør ha tydeligere føringer for hvilke konsekvenser som skal belyses, og like klare oppfordringer til bruk av areal- og naturregnskap som i statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet. Dette bør fortrinnsvis være et krav.

Forslag:

Planmyndigheten skal ha oversikt over hvilke arealer som er betydelige karbonlagre. Omdisponering og nedbygging av karbonrike arealer, inkludert myr, tidevannssump og andre

typer våtmark og skog, skal unngås så langt som mulig, slik at arealenes evne til lagring og opptak av karbon opprettholdes. Alternative arealer skal vurderes, og ~~konsekvenser skal belyses. Areal- og naturregnskap som verktøy bør vurderes.~~ *konsekvenser for karbonlagring og klimagassutslipp skal gjøres rede for i de ulike planalternativene, sammen med et areal- og naturregnskap.*

- 4.3 bokstav f) Kommunene skal vurdere om rehabilitering og gjenbruk av bygninger samlet sett er en mer bærekraftig løsning for å redusere klimagassutslipp enn regulering til riving.

Merknad:

Gjenbruk og rehabilitering både av bygg og infrastruktur er sentrale virkemiddel for å redusere energibruk og klimagassutslipp, men det framstår uklart hvordan denne retningslinjen skal praktiseres. Retningslinjen bør derfor konkretiseres og det bør utarbeides veiledning til dette. Gjelder retningslinjen for eksempel både offentlige og private bygg? Hvilken myndighet, har kommunen eventuelt til å påvirke private aktører til å rehabilitere framfor rive, og hvordan skal dette vurderes? Finnes det støtteordninger?

Vi mener retningslinjene også bør ha egne føringer for kommunale og statlig myndigheters planlegging og forvaltning av bygg og infrastruktur, som sikrer at stat og kommune alltid vurderer rehabilitering og oppgradering av eksisterende bygg og infrastruktur framfor å bygge nytt.

Vi vil tro at mesteparten av riving foregår uavhengig av reguleringsplan, og man bør vurdere å knytte en tilsvarende bestemmelse til søknad om riving.

Forslag til ny retningslinje 4.3 h) om revidering av gjeldende reguleringsplaner

Begrunnelse:

Tilsvarende som det er stilt krav i retningslinje 5.3 om at kommunen ut fra hensynet til klimaendringer skal bruke planprogrammet til å vurdere behov for oppheving og revisjon av gjeldende planer, bør det gis tilsvarende retningslinje ut fra hensynet til klimagassutslipp. «I planprogrammet skal det *gjøres en vurdering av om hensynet til et endret klima innebærer behov for oppheving eller revisjon av gjeldende reguleringsplaner*».

Forslag til ny retningslinje:

*I kommunens planstrategi og kommuneplanens planprogram skal det **gjøres en vurdering av om nye nasjonale mål for reduksjon av klimagassutslipp innebærer behov for oppheving eller revisjon av gjeldende arealplaner.***

Med vennlig hilsen

Dag Terje Klarp Solvang
Generalsekretær

Maylinn Stomperud
Fagsjef naturforvaltning

Elektronisk godkjent underskrift